

رۆژئامیری چەند رووداویکی کوردستان

عهبدوللأا سهمهدي

s.abdullahsamadi@gmail.com

زۆر جار لە نووسىينىكدا نيازانمان بە مىيۇروى رووداویک دەبى. چونكە سەرچاوهى پېتىست لە ئەرشىقى كوردىدا زۆر كەمە و بەداخموه بارودۆخى نالەبارى نەتهوە كە مان قەت ئەو درفەتمە نەداوە بە دەستەوە كە دانىشىن و بە وردى خەرىكى كارى ئەرشىق و فەرھەنگى زانىارى و (قاموس الاعلام) بىن، بۆ پەيدا كردنى ژمارەيەك يا دۆزىنەوەي رۆژ و مانگ و سائىك، جارى وا بۇوە كە چەندىن سەعاتمان كات بە فيرۇ داوه، سەرەرای ئەوەش چونكە زانىارىيە كەمان لە سەرچاوهى كى باوەر پىنکراو وەرنەگرتۇوە، وا ھەبۈوە كە ئەو زانىارىيە بچووكەش بە ھەلە دەرچووه. تا راپەدى ئاكادارىي خۆم لە كىتىپخانەي زمانى فارسى، سەدان سەرچاوهى گەورەي (فرەنگ اعلام) ھەمە كە ھەر يەك بۆ باپەتىك تەرخان كراون و نۇسەر و خوینەرى فارس لە ماواھىكى زۆر كورتدا دەتوانى دەستىيان بە زانىارىيە پېتىستە كانيان رابگا. (اعلام جغرافيايى) دۈرترىن و بچووكەتىن شوينە كانى ئىستا و راپىدوو ئىجىهانىان تۆمار كردووه و سالانەش زانىارىي تازەيان لەسەر زىياد دەكرى. (اعلام تارىخى) زانىارىيە مىيۇروىيە كانى تۆمار كردووه. و ھەر بەو جۆرە (اعلام سينمايى) وردىرىن زانىارىيە كانى سينەمايى بە دەستەوە دەدا و لە ماواھىكى كورتدا دەكرى ئاوى فيلمە كان، دەورگىران و دەرھىنەرانى ئىرمانى و جىهانى بەۋۆزىيەوە. خوینەرى كورد ئەگەر دىوانى شاعيرىيە كورد بە دەستەوە بىگرى و تۇوشى ئاوى كەسىتكى يا شوتىنىيە كى ناڭاشنا بى، ئىدى ئاسمان دور و زەوي سەخت، يا ھەر ھىچى لەو بارەوە وەرگىر ناكەمۆئ، يا ئەوەندە زانىارىي خوار و خىچىج و دەز بە يەك لىر و لەوئى دەبىسى كە بە جارىيەك سەرى لىيەدشىۋى. ئەم كارە بچووكە بەرەدەست، كارىيە كەپەنگە جارىيەك بتوانى كەپەنگە جارىيەك بۆ كەسىتكەنەمە دەشكەرى لەسەرە زىياد بىكى. لانى كەم دەتوانىن رووداوه كانى لەمە دەۋاي پۆژانە، كە خۆمان شاهىديان دەبىن، لە گۆشەيە كى لىستە كە تۆمار بىكەين و بۆ نيازى كەسىي خۆمان كەللىكى ليۋەرېگىن.

ئەنفال:

[١٩٨٨/٢/٢٣ - ١٣٦٦/١٢/٤] زايىنى]

لەنفالى(١): ١٩٨٨/٢/٢٣ تا ١٩٨٨/٣/١٩ ئەت ١٣٦٩/١٢/٤ - ١٣٦٩/١٢/٢٩

لەنفالى(٢): ١٩٨٨/٣/٢٢ تا ١٩٨٨/٤/١٥ ئەت ١٣٦٧/١/٢ - ١٣٦٧/١/١٢

لەنفالى(٣): ١٩٨٨/٤/٧ تا ١٩٨٨/٤/٢٠ ئەت ١٣٦٧/١/١٨ - ١٣٦٧/١/٣١

لەنفالى(٤): ١٩٨٨/٥/٣ تا ١٩٨٨/٥/٨ ئەت ١٣٦٧/٢/١٢ - ١٣٦٧/٢/١٨

لەنفالى(٥): ١٩٨٨/٥/١٥ تا ١٩٨٨/٥/٢٦ ئەت ١٣٦٧/٢/٢٥ - ١٩٨٨/٨/٢٦

لەنفالى(٦): ١٩٨٨/٨/٢٥ تا ١٩٨٨/٩/٦ ئەت ١٣٦٧/٦/٣ - ١٣٦٧/٦/١٥

لەنفالى(٧): ١٩٨٨/٨/٢٥ تا ١٩٨٨/٩/٦ ئەت ١٣٦٧/٦/٣ - ١٣٦٧/٦/١٥

لەنفالى(٨): ١٩٨٨/٨/٢٥ تا ١٩٨٨/٩/٦ ئەت ١٣٦٧/٦/٣ - ١٣٦٧/٦/١٥

سەرجم ١٨٢٠٠ كەس لە لايىن بەعسەوە بىسەرۇ شوين چوون. (الانفال) ئاوى ھەشتەمەن سوورەي قورئانە، و لە قورئاندا بەم مانايمە هاتووە: "غەنئىمەتىك كە بەبى شەپ بىكەۋىتتە دەستى مسولىمانان، ھەرۋەها زەوي بەرەللا و بىن خاوهن، كانزا، كىي، بەستىنى چۆمەكان، مىراتىك كە بە بىن مىراتىگر مابىتتەوە، پارچە زەوييە كى بە ئەمانەت درايىتتە دەستى كەسىتكەن تا پىتى بىنى، و مال و دارايىيەك كە بە بىن ھەول و زەحمدەت وەدەست هاتبى". بىتىيە لە ئەو زنجىرە

ئىمزاڭىرنى يىاساي نوئى بەرپىوه بىردى عىپاق:

[١٣٨٢/١٢/١٨ - ٢٠٠٤/٣/٨]

ئىمزا كردى ئەو يىاسايە قەرار بۇو لە ٢٠٠٤/٣/٥ بەرپىوه بىچى كە بە ھۆى دەزايىتى كردى ٥ كەس لە شىعە كانى نەندامى مەجلىسى حۆكم، تا سىن رۆژ وەدوا خرا. بەلام لە ئاكامدا لە لايىن ٢٥ كەس لە ئەندامانى (نەنۇمەنلىق حۆكم) كە بە ماواھىكى كورت دواي پووخانى پىتىمى سەددام، دامەزرا و لە ئىزىز چاوهدىيى ئەمرىكى و ئىنگلىس دەستى بە كار كرد، ئىمزا كرا.

بوردومنی شیمیایی ههله بجه:
[۱۳۷۶/۱۲/۲۵]-[۱۹۸۸/۳/۱۶]

له لاین بهعسهوه، ده هدزار شههید و بریندارو بلاویوونهوهی
دهیان چهشنه نهخوشی پر مهترسی بۆ ماوهیه کی دور و دریئر
له کورستاندا.

بوردومنی شیمیایی ئەگوندی باشوروی کورستان:
[۱۳۶۶/۱۲/۶]-[۱۹۸۸/۲/۲۵]

له لاین بهعسهوه.

بوردومنی شیمیایی سەردەشت:
[۱۳۶۶/۴/۷]-[۱۹۸۷/۶/۲۸]

پۆزى يەكشه معز، کاتزمیر ۱۱.۴ی نیواره، ۴ فرۆکەی بهعس،^۶
بۆمبى گازىي (خەردەل) و (سیانور)يان بەسەر سەردەشتدا
باراند و لەجنگەي کارەساتە كەدا ۱۰۹ کەس گیانیان له
دەست دا، تا سى پۆزى دوايە ژمارەي کوزراوه کان گەيشتە
۱۱۴ کەس. پەز لە ۸۰۰۰ کەسيش بریندار بۇون کە لەو
وەختەوە تا ئىستا بەلىكتانەوهى پادھيەكى ناوەندى، له مانگدا
يەك کەس دەمرى. گىينگ نەوهىيە كە تا ئىستا نامارى کوزراو
و بریندار بە چەشىنېكى رەسمى پانەگەيەندرارە.

بەردهباران كەرنى دۆعا:
[۱۳۸۶/۱/۱۸]-[۲۰۰۷/۴/۷]

له شارۆچکەي «بەعشىقە» كە كەوتۇوته پۆزەلەلاتى شارى
موسل، كچە كوردىيکى ئىزىدى تەممۇن ۱۷ سالان بە ناوى
«دۆعا» بە تاوانى خۇشەويىsti لەگەل كورپىكى لاوى عەرەب،
له لاین پىاوان و گەنجانى ئىزىدى بە بەرد و بلووكى سىيت
بەردهباران كرا و بەر لەوهى گیانى دەرچى، بە شەق و پىتلاقە
کوزرا.

**بەعس، ۱۰۰ هەزار دىنارى خەلات بۆ سەرى مەلا مىتەفاي
بارىانى تەرخان كرد:**
[۱۳۴۲/۳/۱۰]-[۱۹۶۳/۶/۱]

بەستنى كۈنگەرە چوارەمى «حدكا» لە مەھاباد:
[۱۳۵۸/۱۱/۳]-[۱۹۸۰/۱/۲۳]

بە بشدار بۇونى ۳۱۰ کەس نويىنەر.

بوردومنی شیمیایی کورستان:
[۱۳۷۷/۱/۴]-[۱۹۸۸/۳/۲۴]

قدرهdag و دىوانە له باشوروی کورستان، له لاین بهعسهوه.

بوردومنی شیمیایی کورستان:
[۱۳۶۶/۱/۲۶]-[۱۹۸۷/۴/۱۵]

شىخ وەسانان له باشوروی کورستان، له لاین بهعسهوه.

بوردومنی شیمیایی کورستان:
[۱۳۶۵/۱/۲۷]-[۱۹۸۶/۴/۱۶]

شىخ وەسانان ، بالىسان له باشوروی کورستان، له لاین
بهعسهوه.

بوردومنی شیمیایی کورستان:
[۱۳۶۶/۱/۲۸]-[۱۹۸۷/۴/۱۷]

كانى ماسى له لاین بهعسهوه، ۲۴۰۰ کەس کوزرا.

بوردومنی ههله بجه (نەك شیمیایي):
[۱۳۵۳/۲/۴]-[۱۹۷۴/۴/۲۴]

بوردومنی گاپىس ، قەرەقشلاق ، قىچىڭاوا:
[۱۳۶۵/۱۱/۱۲]-[۱۹۸۷/۲/۱]

گوندەكانى شاروپىرانى مەھاباد، له لاین بهعسهوه.

بوردومنی شارى مەھاباد:
[۱۳۶۲/۱۲/۵]-[۱۹۸۴/۲/۲۴]

له لاین بهعسهوه، کاتزمیر ۴،۴ی نیوارەي ھەينى، (۳۵)
کوزراو و (۱۰۰) بریندار.

بوردومنی شارى مەھاباد:
[۱۳۶۵/۱۱/۲۳]-[۱۹۸۷/۲/۱۲]

له لاین بهعسهوه. كاتزمير ۱۱/۳۵ اي پىشنىۋەرپ. ناوەندى
كارەساتەكە «مەيدامى حەيوانان» بۇو.

بوردومنى بانە:
[۱۳۶۲/۱۲/۶]-[۱۹۸۴/۲/۲۵]

له لاین بهعسهوه.

بن سه روشنین کردنی قادر کابان:

[۱۹۸۱/۲/۲۸]-[۱۳۵۹/۱۲/۹]

له لاین بمعسهوه، هونه رمهند و گورانی بیشی ناوداری کورد،
لدايكبوري ۱۹۳۷.

تیزوری شیخ محمد مهد عشووق خه زنهوی: [۱۳۸۴/۳/۱۱]-[۲۰۰۵/۶/۱]

کوردپهروهه و لیکولهه کورد له بواری نیسلامیدا، خملکی
کوردستانی سوریا، به شوین هله لویسته نهته وهی یه کانیدا، و به
تاپیت دوای ثمو قسانهی که له کوبونهوهی نهورۆزی ۵
که له کوبونهوهی گورهه کورده کانی سوریا کردي، له
۲۰۰۵/۵/۱۰ بهرامبهری ۱۳۸۴/۲/۲۰، له دیهشقی
پیتهختی سوریه پفیترهه و پاشی ۲۲ پۆژ تمرمه کهیان دایدهه به
که سوکاری.

تیزوری ملا کهريم شاريکهندی: [۱۳۶۱/۱/۲]-[۱۹۸۲/۳/۲۲]

لدايكبوري ۱۹۲۶ له گوندی «سیوه دین» یه بۆکان.

تیزوری کهمال جونبولات: [۱۳۵۵/۱۲/۲۵]-[۱۹۷۷/۳/۱۶]

سەرکردەی عەشیرەتی کوردى دەرۆزى له لوینان.

تیزوری مووسا ئەننەر له تورکیا: [۱۳۷۱/۶/۳۰]-[۱۹۹۲/۹/۲۱]

رۆزانمنووسی کورد و خاوهنی فەرەنگی (کوردى - ترکى) که
سالى ۱۹۶۷ له ئەستەنبول چاپ و بلاو کرايدوه.

تیزوری سمايل ئاغای سمکو: [۱۳۰۹/۴/۲۷]-[۱۹۳۰/۷/۱۸]

سمايل ئاغای سمکو، کورپی محمد مهد ئاغا و نهوهی عملی خان،
سەرکردەی کورد و رئيھەری عەشیرەتی شکاك، له ئاخري
دەسەلاتىي قاجارە کاندا سەرى هەلەدا. له ماوهەيە کى كەمدا تواني
بەشىتكى بەرجاوى ئازەربايچان تا سنورە کانى تورکىيە بخاتە زېز
پەكتى خۆزى. له ژۇئىيە ۱۹۲۲ پۆزنامەيە کى به ناوی (کورد)
له شارى ورمى دەركىد کە حەوتۈرى جارىتىك له چوار پەردا
دەردەچوو. دەلەتىي تىران له دواي شىكسته يەك له دواي
يەكە كانى له بەرامبەر سەكۈدا، كەوتە بېرى تیزۆر. ئىنگلىس بە
تەواوى پشتىوانى له رەزاشا دەكەد و دەرى سەكۈ بۇو. جارى
ھەوەل بۆمبىتكىيان بە دىيارى بۆ نارد کە كارىگەر نەبۇو، بەلام
جارى دووەم له شنۇ بە پىلانى رەزا شاي پەھلەوي و نەنچامدانى
سەرتىپ زەفرەرددەولە و سەرەنگ سادقخانى نەورۆزى تیزۆر

پەيمانى خومەينى بۆ خەلکى کوردستان و دوايى هاتنى

شەرپى سەمانگە:

[۱۳۵۸/۸/۲۶]-[۱۹۷۹/۱۰/۱۷]

پەيمانى سىقەر: Sevres

[۱۹۲۰/۵/۱۸]-[۱۹۲۹/۵/۱۸]

پەيانىتك بۇو له نیوان (متقىن) و تورکىيە، کە له خالە کانى
۶۲ و ۶۴ يىدا بەلەنی دابوو له باکورى کوردستاندا
ناوچەيە کى نۆتونزىمىي پىتكەننی و سالىتك پاشان، به مەرجىتك
لیتها توپى خۆي لهو ماوهەيدا نىشان دابى، دەيتانى پاي
گشتىي دانىشتوانى کوردستان وەرىگەر بۆ پىتك هەيتانى
دەلەتى سەرىخۆ. ئەو پەيانە مافى نەوهەشى به کوردە کانى
باشۇر دابوو کە له داھاتوردا بتوانن تىكەل بەو دەلەتە
کوردىيە بنەوە.

پەيمانى لۆزان: Lausanne

[۱۹۲۲/۷/۲۴]-[۱۳۰۲/۵/۲]

لۆزان، ناوى شارىتكى بچووكى ولاتى سويسە. يەيانى لۆزان له
نیوان (متقىن) و تورکىيە، لەم شارەدا بىسترا. لهو پەيانەدا
بەلەننەيە کانى پەيمانى سىقەر بە جارىتك وەپشتگۈز خزان و له
بنىادنانى دەلەتى نۆتى تورکىيەدا کورد و مافە کانى به تەواوى
له بىر كران.

تەرمى سەرۆك بارزانى و ئىيدىرس گۈيىزرا نەوه بۆ باشۇر:

[۱۳۷۲/۷/۱۴]-[۱۹۹۳/۱۰/۶]

تیزوری ھەمزاغای مەنگۈن:

[۱۲۶۰/۵/۷]-[۱۸۸۱/۷/۲۹]

سەرۆكى ئىتلەي منگۈپ و سپەھسالارى شۇرۇشكەي شیخ
عوبەيدوللائى شەمزىنى. له شارى مەھاباد بە پىلانى
حەسەنەلەيخانى گەپروسى حاكمى سابلاغ، کە نەویش
کوردىيە کى عەشیرەتى (گەپروس)ي (بىچاپ) و له ئىتلەي
(كەبۈرۈدەند) بۇو، بە سوئىندى درۆ بەردەست كرا و كۈزرا.

**چاپیکه وتنی سه یدعه بدولقادری شه مزینی نه گەل
نوئنەری بەریتانيا، لە سەرمەسەلهی کورد:**
[۱۴۹۸/۲/۲۱- ۱۹۲۰/۲/۲]- [ه ۱۳۹۸]

حکومەتی نیزامی لە یازده پاریزگای کوردنشینی
تۈركىيە:
[۱۳۷۰/۸/۱۰]- [ز ۱۹۹۱/۱۱/۱]

**جیزبى تۇوودە ئىیران لە لايەن كۆمارى ئىسلامىي
ئىرانەوە بە غەيرى قانۇنى راگەيەندرا:**
[ه ۱۳۶۲/۲/۱۴]- [ز ۱۹۸۳/۵/۴]

خوتەقانىدەوە لە ھەولىيە:
[ه ۱۳۸۴/۲/۱۴]- [ز ۲۰۰۵/۵/۴]

سەعات ۹/۵ بىيانى، لە شوتىنېتىكى قەرەبالىغ، ۶۰ كۆژراو و
پتى لە ۱۰ بىرىندارى لىتكەوتەوە.

داەمەزرانى راديو كوردى ئەمەرىكا:
[ه ۱۳۷۱/۱/۱۷]- [ز ۱۹۹۲/۴/۶]

داەمەزرانى مىيد تى.قى:
[ه ۱۳۷۴/۱/۱۱]- [ز ۱۹۹۵/۳/۳۱]
يەكىم كانالى سەتلەلاتى كوردى

داەمەزرانى knk:
[ه ۱۳۷۸/۳/۲]- [ز ۱۹۹۹/۵/۲۴]
كۆنگرهى نەتمەۋىسى كورد

داەمەزرانى مىزۇپۇقامىيا تى.قى:
[ه ۱۳۷۹/۳/۲۸]- [ز ۲۰۰۰/۶/۱۸]

ME TV.

داەمەزرانى كۆمەلەي ژ.ك:
[ه ۱۳۲۱/۵/۲۵]- [ز ۱۹۴۲/۸/۱۶]
كۆمەلەي ژيانەوەي كورستان ، لە شارى مەھاباد.

داەمەزرانى ئەرتەشى عىراق بە سیاسەتى بەریتانيا:
[ه ۱۳۹۸/۱۰/۱۴]- [ز ۱۹۲۰/۱/۶]

كرا. (فرماندە لشکر شمالغرب) لە هەمان رۆزدا راپۇرتىكى پەسمى بىلە كەرەتەوە بە (ژمارە ۲۴۱۱) و تاریخ (۱۳۰۹/۴/۲۷) و راپىگىياند كە سىكتى لە لايەن نىزامىيەكانى پادگانى شىزوھ كۆژراوە.

تىرۇرى مەلا جەمیل رۆژىيەيانى:
[ه ۱۳۸۰/۱/۶]- [ز ۲۰۰۱/۳/۲۶]

نووسەر، وەرگىز و تۈپەرەي كورد لە باشۇرۇ كورستان. مەلا جەمیل رۆژىيەيانى، كۆپى مەلا نەجمەدى فورقانى، سالى ۱۹۱۲ يە ۱۹۱۳ لە گوندى (فورقان) ئىناوجەي (قەرەحەسەن) ئى كەركۈك لەدایك بۇو. لە لايى باوکى و ھەندى كەسى تە دەستى بە خويىنەن كرد و ھەر لە لايى باوکى ئىجاھى مەلایەتى وەرگەت. مەلا جەمیل شارەزاي زمان و ئەدەبى كوردى، فارسى، عەپەبى و تۈركى بۇو و مىزۇوپۇمىزى لە ۱۹۳۵ بۇو كە لە گۇشارى (پۇنەكى) ھەولىردا شتى دەنۇسى. دەستىپەكىرىنى نووسىنى بە شىغۇر و ئەدەب بۇو، بەلام لە ۱۹۴۲ تا ۱۹۴۴ كە لە بەندىغانەي (عمارە) بۇو، بە ھۆزى مىزۇنۇوسىتىكى عەرەب بە ناوى (عبدالرزاڭ حسنى) بىرى گۇپا و ھەر لە بەندىغاندا بە ناوى (جەمیل بەندى رۆژىيەيانى) دەستى كەرە وەرگىپانى شەرەفnamە ئەمير شەرەفخانى بىللىسى، لە فارسیيە بۆ عەپەبى. بەرھەمە كانى جىگە لە ژمارەيەكى زۆر وتار، ۳۰ كىتىبى چاپكراوه. لە ۱۹۶۳ تا ۷۹ بە ھۆزى سىياسى پروپەرەتىرەن و بە پەنابەرى ژيا. لە ۱۹۷۹ كە گەپاپەيە عىراق، بۇوبە ئەندامى كۆپى زانىارىي كورد لە بەغدا. ئىدى تا ۲۶ لە سەر ۲۷ مارسى ۲۰۰۱ كە بە دەستى ئەمنى بەمعسى تىرۇر كرا، ھەر لە بەغدا مایەوە. لە دواى پاپەپىنى كورستان لە ۱۹۹۱، بە ناوى خوازراوى (مورخ كوردى) و تارى دەنۇسى و لە پەخشە كوردىيەكانى كورستاندا بىلە كەرەتەوە.

جەزىنى لالەش:
[ه ۱۰/۶]- [ز ۱۴/۷]- [ه ۱۴/۷]- [ه ۱۴/۷]
جىئىزنى گەورەي ئىزىزىد يان

جيابۇونەوەي لايەنگراني كۆنگرهى چوارم لە «حدکا»
[ه ۱۳۵۹/۳/۲۵]- [ز ۱۹۸۰/۶/۱۵]

: p.k.k دامهزرانی

[۱۳۵۷/۹/۶]-[۱۹۷۸/۱۱/۲۷]

له گوندی فیس fis، له ناوچه‌ی liche، هدکه‌وتو له پاریزگای نامه‌د.

دامهزرانی په‌یکه‌رهی حاجی قادری کوئی له شاری کوئیه:

[۱۳۵۲/۹/۸]-[۱۹۷۳/۱۱/۲۹]

دو زینه‌وهی نه‌وت له بابه‌گوپگون:

[۱۳۰۶/۷/۲۲]-[۱۹۲۷/۱۰/۱۴]

دوو ته‌قینه‌وهی گهوره له هه‌ولیر:

[۱۳۸۲/۱۱/۱۲]-[۲۰۰۴/۲/۱]

نهم دوو ته‌قینه‌وهیه یه‌کیان له ناوه‌ندیکی پارتی دیموکراتی کوردستان پووی دا، نه‌وی تریان له ناوه‌ندیکی یه‌کیدتی نیشتمانی. ههر دوو ته‌قینه‌وهی له شاری هه‌ولیر ببو و له یه‌کم ساته‌کانی پروداوه‌که‌دا هه‌والدده کوردیه‌کان رايانگه‌بیاند که ژماره‌ی کوزراوان دهوری ۵۷ کسه و دهوری ۲۰۰ کسیش بربیندارن. سامی عه‌بدوره‌جان و شهوكه‌ت شیخیه‌زین و چهند وزیری تر له کاره‌ساته‌دا گیانیان له دهست دا.

راپه‌پینی شیخ مه‌حموودی نه‌من:

[۱۲۹۸/۲/۳۰]-[۱۹۱۹/۵/۲۰]

راپه‌پینی مهلا مسته‌فای بارزانی له باشورو:

[۱۳۲۴/۵/۱۹]-[۱۹۴۵/۸/۱۰]

رفاندنی عه‌بدوللا نوجالان:

[۱۳۷۷/۱۱/۲۶]-[۱۹۹۹/۲/۱۵]

راپه‌پینی گه‌لی کورد له باشوروی کوردستان:

[۱۳۶۹/۱۲/۱۴]-[۱۹۹۱/۳/۵]

گه‌لی کورد له باشوروی کوردستان، دژی زولم و توانه‌کانی سه‌دادام راپه‌پی و نه‌و راپه‌پینه له شاری (پانیه) وه دهستی پیتکرد، که هدر به (دهروازه‌ی راپه‌پین) یش ناسرا له میثروی نه‌و راپه‌پینه‌دا.

دامهزرانی یه‌کم زانکوئی کوردستان:

[۱۳۴۷/۸/۱]-[۱۹۶۸/۱۰/۲۳]

زانکوئی سلیمانی

دامهزرانی نه‌ستیتوی کورد له تاران:

[۱۳۷۹/۱۱/۱۲]-[۲۰۰۱/۲/۱]

دامهزرانی می‌دیا تی.ف:

[۱۳۷۸/۵/۹]-[۱۹۹۹/۷/۳۱]

دامهزرانی رۆژتی.ق:

[۱۳۸۲/۱۲/۱۱]-[۲۰۰۴/۳/۱]

ماوه‌یه‌کی پازده رۆژه test ببو، له تیواره‌ی رۆژه دوشەمۆ، کاتژمیر ۲۲ به‌کاتی تیران، به ناهه‌نگینکی تایبەتی، بەرنامه‌کانی خۆی دەستپێکرد. (مەنووچەپەر تەحسیلى زنۇزى mezopotamyia) بەپرسى گشتیی تەله‌یزیتۇنى پەناھى زانا) و تاریکى پیشکەش کرد و نەجار ناهه‌نگەکە هەتا کاتژمیر ۱۲.۵ بە بەشداریي کەسايەتیيەکانی سیاسى و ھونه‌ریي کورد دریزه‌ی هەببو.

دامهزرانی کوپی زانیاری کورد له بەخدا:

[۱۳۴۹/۶/۷]-[۱۹۷۰/۸/۲۹]

دامهزرانی رادیو کوردى قاھیره:

[۱۳۳۷/۳/۱۰]-[۱۹۵۸/۶/۱]

دامهزرانی pkdw

[۱۳۷۴/۲/۱]-[۱۹۹۵/۴/۲۱]

پەرلەمانی کوردستان له دەرهەوی ولات

دامهزرانی کۆماری کورد له مەھاباد:

[۱۳۲۴/۱۱/۲]-[۱۹۴۶/۱/۲۲]

دامهزرانی بەرهی نیشتمانی له باشوروی کوردستان:

[۱۳۶۷/۲/۲۷]-[۱۹۸۸/۵/۷]

پۆزى دەشى نەيلوول:
[١٩٢٠/٩/٦]-[١٩٢٩/٦/١٥]

شەپى بەردەركى سەرا ، لە سلىمانى

شەپى بەردەقارەمان:
[١٩١٩/٦/٩]-[١٩١٩/٣/١٩]
شىخ مەحمودى بەرزنجى و ئىنگلەس

پووخانى كۆمارى كورستان بە گىرانى مەھاباد:
[١٩٤٦/١٢/١٧]-[١٣٢٥/٩/٢٦]

پۆزى پۆزى مەھاباد:
[١٨٩٨/٤/٢٢]-[١٢٧٧/٢/٢]
رۆژنامەي «كورستان» لە لايەن مىقداد مەدەت بەگ، لە^{قاھىرە.}

شەپى پەوانىز و سوتاندى نەوتى كەركۈك:
[١٣٤٢/٣/٢٧]-[١٩٦٣/٦/١٧]
لە شۆپشى مەلامستەفای بارزانىدا، بە ماوهى ٥٥ رۆز.

پېيوانى مېزۇمىي بازازانىيەكان بۇ سوقىيەت:
[١٣٢٥/١٢/٢٤]-[١٩٤٧/٣/١٥]

زىلان لە ناوهندى ئەرتەشى تۈرك خۆي تەقاندەوە:
[١٣٧٥/٤/٨]-[١٩٩٦/٦/٢٩]

زىنەب كناچى، لىسانسىيە رەوانشناسى، و دايىكى دوو مندان،
لە شارى درسيم بە شىوهى ژىنلىكى حامىلە خۆي تەقاندەوە.

سووتانى بازارى قەيسەرى مەھاباد:
[١٩٧٤/١/١٥]-[١٣٥٢/١٠/٢٥]
رۆزى سى شەمۇ، كاتۋىمۇر ١٢,٤٥ يى نيوەرق.

سەفەرى ٥٠ لاؤ مەھاباد بۇ زانكۇي ئەفسەرىي باڭ:
[١٣٢٥/٥/٦]-[١٩٤٦/٧/٢٨]

سېلاۋى مەھاباد:
[١٣١٥/٥/٩]-[١٩٣٦/٧/٣١]

شەپى ئاوابارىك:
[١٣١٠/١/١٦]-[١٩٣١/٤/٥]
شىخ مەحمودى بەرزنجى لە گەل ئىنگلەس

قازى مەھەممەد بۇو بە سەرگۇمارى كورستان:
[١٣٢٤/١١/٢٢]-[١٩٤٦/٢/١١]

شەپى ئىنگلەس و مەحموودخانى دىلى:
[١٩١٩/٥/١٩]-[١٩١٩/٢/٢٩]

كارەساتى قامىشلۇ:
[١٣٨٢/١٢/٢٢]-[٢٠٠٤/٣/١٢]
لەم رۆزەدا لە يارىيەكى فوتىالى لە شارى قامىشلۇ، شەپى نىوان
كورد و عەرەب ساز بۇو كە پۆلىسى سورىيا لايەنگرى لە
عەرەبەكان كرد و هەر لە مەيدانەكەدا شەش كەسيان كورد

کوردستان و چووه پیزی سپای عوسمانی. دوای هاتنه سمر کاری مستهدا که مال و له سیداره درانی شیخ عهدولقادری باوکی و سهید محمد مهندی برا گهوره، نهود خۆی دهرباز کرد و هاته ناوجهی مهرگهوره پر پژوهه لاتی کوردستان، که مولکی خویان برو و له شیخ تههاره بۆیان مابزووه. له تمدنی پیریدا هاته درمنی و هەر له شاره کۆچی دوايی کرد. تمدنی پیززی له گوندی (دزه)ی مهرگهوره نیزرا.

کۆچی دوايی برايم نەممەد له لهندهن:

[۱۳۷۹/۱/۲۰]-[۲۰۰۰/۴/۸]

سیاسەتمەداری کورد، لەدایکبۇوى ۱۹۱۴ سلیمانى

کۆچی دوايی مېزدەر حەممەت شافیعی:

[۱۳۳۱/۶/۱۳]-[۱۹۵۲/۹/۴]

کورپی مامپاپیر، کەسايەتىي ناوداری مەھاباد، له عەشىرەتى گەورکى سەرداشت، لەدایکبۇوى ۱۲۶۶ ئى هەتاوى، له زۆرىيە کاروباره کۆمەلایەتى و ئابوورىيەكانى مەھابادى نەو کاتدا دەستى تواناي ھەببۇوه و شوئىنى گەرینگى داناوه.

کۆچی دوايی سەيد مەممەد تاھىرى ھاشمى:

[۱۳۷۰/۵/۲]-[۱۹۹۱/۷/۲۴]

شاعىرى كلاسيكى کوردى كرماشانى

کۆچی دوايی شىغى بورهان:

[۱۲۸۹/۳/۲۹]-[۱۹۱۰/۶/۱۹]

شیخ یوسف شەمسەددین، عارفى بەناویانگى کورد، لەدایکبۇوى ۱۸۲۶ له ناوجەي لاجان. گلکۆي پىززى له گوندى (خانەقا)يە.

کۆچی دوايی بورهانەددىن حەممى:

[۱۳۶۶/۹/۹]-[۱۹۸۷/۱۱/۳]

پىپۇزى فەلسەفە، لەدایکبۇوى ۱۹۰۵ سنه.

کۆچی دوايی شىت مستەفا عومەر چەلەبى:

[۱۳۵۲/۶/۶]-[۱۹۷۳/۸/۲۸]

رۆژنامە نووسى کورد، لەدایکبۇوى ۱۹۱۴، حقوقىزانىتى کورد بۇوه، له ھەولىتەر ھاتووهتە دنيا، کۆلىتى مانى له بەمغا تەواو کردووه، له ۱۹۳۵ بۇوهتە بەرپىوه بەر و بەرپىرسى گۇفارى

کوشت. نەم پۇوداوه نەموئى پەزىز و پەزىزەكانى دوايدش درېشە كىشىا و تەواوى شارى گەتمەوە. پەزىسى سورى به هەموو ھېتەوە سەركوتى خەلکى كرد و له ئاكامدا ۲۷ كەس كۈزۈران، ۲۰۰ كەس بىينىدار بۇون، سەدان كەس گىران. ھەندىتكى له زىندانىيەكان ھەر وا بى سەروشۇين چۈون، دوكان و بازارى خەلکى كورد له شارى قامىشلۇ تالان كرا، ژمارەيەكى زۆر قوتابى و خوتىندىكار له خوتىندىنگە و زانكۆكان دەركاران و پىتىگەي خوتىندىيان لىگىرا.

کۆچی دوايی مېرچەلەدت بەدرخان:

[۱۳۳۰/۴/۲۴]-[۱۹۵۱/۷/۱۵]

کورپى نەمين عالى بەگ بەدرخان، و براي د. كامران بەدرخان. ھاوكارى شیخ سەعیدى پېران و خاوهنى گۇفارى (ھاوار) له سورىيە.

کۆچی دوايی حەفسەخانى نەقىب:

[۱۳۳۲/۱/۲۲]-[۱۹۵۳/۴/۱۲]

زىنیكى ناودارى کورد. كچى نەقىب شیخ مارف، نەوهى حاجى كاك نەممەدى شیخ، خەلکى سلیمانى.

کۆچی دوايی شیخ مەحمود:

[۱۳۳۵/۷/۱۷]-[۱۹۵۶/۱۰/۹]

کۆچی دوايی ئايەتوللا مەردووخ:

[۱۳۵۴/۶/۲۱]-[۱۹۷۵/۹/۱۲]

مفتى کوردستان و خاوهنى مېزۇو و فەرەمنىگى کوردى، له دايکبۇوى ۱۸۸۰ ئى سنه.

کۆچی دوايی مەلا مىستەفای بارزانى:

[۱۳۵۷/۱۲/۱۰]-[۱۹۷۹/۳/۱]

سەركەدەي مەزنى کورد، لەدایکبۇوى ۱۹۰۳

کۆچی دوايی سەيد عەبدۇللا نەفەندى گەيلانىزادە:

[۱۳۴۶/۴/۳]-[۱۹۶۷/۷/۲]

نيشتىمانپەرەر و پۇوناکىرى كورد، كورى شیخ عەبدۇلقادرى شەمزىيان و نەوهى شیخ عوبىيەللاي شەمزىيانى. سالى ۱۸۹۰/۹۱ له تاييفى حيغاز، له عەپەبستانى سعوودى لەدایك بۇوه. له تمدنى لاويدا گەرایي و زىتى خۆى له باکورى

پووناکی، که حوسین حوزنی سدرنووسه‌ری بوده، له ژماره‌کانی ۱ و ۲ ای پووناکیدا ۴ و تاری بلاو کراوه‌تموه.

کۆچى دوايى حەمدى:
[۱۹۳۶/۱۱/۲۱]-[۱۳۱۵/۸/۲۱]
حەمدى بەگى ساحىبقران، شاعيرى كلاسيكى كورد.

کۆچى دوايى دىلدار:
[۱۹۴۸/۱۱/۲۱]-[۱۹۲۷/۸/۲۱]
يۇنس رەنۇوف، لەدایكبووی كۆيىه. شاعيرى نويخواز و حقوقزانى كورد

کۆچى دوايى گۇران:
[۱۹۶۲/۱۱/۱۸]-[۱۳۴۱/۸/۲۷]

عبدوللا سليمان عبدوللا، پىشىنگى شىعىرى نويى كوردى، له دايىكبووی ۱۹۰۴ ھەلەبە.

کۆچى دوايى پىرەمپىرد:
[۱۹۵۰/۶/۱۹]-[۱۳۲۹/۳/۲۹]

شاعير و رۆزئانەمنووسى كورد، لەدایكبووی ۱۸۶۷ ئى سليمانى

کۆچى دوايى گىيى مۇكىريانى:
[۱۹۷۷/۷/۲۴]-[۱۳۵۶/۵/۲]

فەرەنگنۇوسى مەزنى كورد، خاوهنى ۵ فەرەنگ، بىرى
حوسین حوزنی، لەدایكبووی ۱۹۰۳ ئى مەھاباد

کۆچى دوايى پەفيق حىلىمى:
[۱۹۶۰/۸/۴]-[۱۳۳۶/۵/۱۲]

نۇوسەر و توپىزەرى كورد، خەلکى سليمانى و راپىزەكارى شىخ
مەحمۇد

کۆچى دوايى مەلا حەسەننى شاھۇ:
[۱۹۷۱/۶/۲۳]-[۱۳۵۰/۴/۲]
شاعيرى كلاسيكى كورد

کۆچى دوايى سالىح دىيلان:
[۱۹۹۰/۱۰/۲۸]-[۱۳۶۹/۸/۶]
شاعيرى نويخوازى كورد. لەدایكبووی ۱۹۲۷ ئى سليمانى.

کۆچى دوايى شىخ بەزاي تائىلەبانى:
[۱۹۱۰/۱/۱۲]-[۱۲۸۸/۱۰/۲۳]

شاعيرى كلاسيكى كورد، له دايىكبووی ۱۸۳۶ له گوندى قىخ دەقەرى كەركۈوك. له تەمەنی ۷۴ سالى كۆچى كرد و له بەغدا نىتىرا.

کۆچى دوايى عەلى عارفەنڭا:
[۱۹۹۵/۱۲/۱۴]-[۱۳۷۴/۹/۲۴]

شاعيرى كلاسيكى كورد، نازناوى شىعىرى (شارى)، له دايىكبووی ۱۹۱۰ له گەپەكى (دەرگەزىن) سليمانى. جىڭە له شىعىر كەمتا كورتىتىكىش له بوارەكانى پۆمان، چىرەك و وەرگەپاندا كارى كردووه و غۇونەمى نەوكارانى له كۆثارەكانى زيانووه، زيان، زىن، گەلاۋىش، بەيان و ھاواكارى دا بلاو كراوه‌تموه. دوو كۆمەلە شىعىرى خۆى به چاپ گەياندۇوه: يەكەم، چەپكىن گۆل و غونچە (۱۹۸۰)، دوويم، بەرھەمى خاوتىن (۱۹۸۴).

کۆچى دوايى عەبدولەجىيد مەنيكۈلەلام (مەجدى):
[۱۹۲۶/۶/۸]-[۱۳۰۵/۳/۱۷]

شاعير، نۇوسەر و زاناي بەناوبانگى كورد، لەدایكبووی ۱۸۵۲ له شارى سەقز. بە زمانەكانى كوردى، فارسى، عەپەبى و تۈرى پېتى لە ۶۰ هەزار بەيت شىعىرى ھەيدى. ٦ كەتىپى گەينىگى لەسەر لىتكەدانەوهى بەرھەمەكانى عارفانى ئىرانى نۇوسىيە. له تاران كۆچى دوايى كرد و له گۆرسەنلىك (آبانبار قاسمخان) نىتىرا.

کۆچى دوايى شىخ مەھەممەدى خال:
[۱۹۸۹/۷/۱۵]-[۱۳۶۸/۴/۲۴]

نۇوسەر و خاوهنى يەكەم فەرەنگى كوردى – كوردى

کۆچى دوايى زىيەر:
[۱۹۴۸/۱۱/۱۰]-[۱۳۲۷/۸/۱۹]

مەلا عبدوللازى زىيەر، شاعيرى كلاسيكى كورد، له ۱۸۷۵ له سليمانى له دايىك بۇو.

کۆچى دوايى كاکەي فەلاخ:
[هـ ١٣٦٩/٧/١٧]-[زـ ١٩٩٠/١٠/٩]

شاعيرى نويتىخوازى كورد، لەدايىكبووی ١٩٢٨ ئىچوارتاي
شاريازىپ

کۆچى دوايى مەلە دەسسوولى زەندى (ئەدىب):
[هـ ١٣١٢/٦/١١]-[زـ ١٩٣٣/٩/٢]

شاعيرى كلاسيكى كورد، لەدايىكبووی ١٨٧٤ لە گوندى
شاوهله.

کۆچى دوايى نۇستاد ئەحمد تۈر جانى زاده:
[هـ ١٣٥٩/٧/٢]-[زـ ١٩٨٠/٩/٢٤]

زاناي پايىبەرزى كورد، لەدايىكبووی ١٩٠١

کۆچى دوايى سەيدكاميل ئىمامى (ئاوات):
[هـ ١٣٦٨/٦/٥]-[زـ ١٩٨٩/٨/٢٧]

شاعيرى كلاسيكى كورد، لەدايىكبووی ١٩٠٣ لە گوندى
زەمبييل

کۆچى دوايى سەيد مەممەد ئەمين بەرزەنجى (خالەمين):
[هـ ١٣٧١/١/٢٣]-[زـ ١٩٩٢/٤/١٢]

شاعيرى كلاسيكى كورد، لەدايىكبووی ١٩١٠

کۆچى دوايى جىڭەرخوين:
[هـ ١٣٦٣/٧/٣٠]-[زـ ١٩٨٤/١٠/٢٢]

شاعيرى كورد، خاوهنى ٨ ديوانى شىتىر، لەدايىكبووی ١٩٠٣ لە
گوندى (ھەسار).

کۆچى دوايى تەوفيق وەبى:
[هـ ١٣٦٢/١٠/١٥]-[زـ ١٩٨٤/١/٥]

پىپۇرى ناودارى كورد، لە دايىكبووی ١٨٩١ سىلىمانى

کۆچى دوايى ئەحمد موختار بەگى جاف:
[هـ ١٣١٣/١١/١٧]-[زـ ١٩٣٥/٢/٦]

شاعيرى كلاسيكى كورد، كورپى وەسمان پاشاي جاف، و براي
تاھير بەگى جاف، لە دايىكبووی ١٨٩٨ هەلەجىھ

کۆچى دوايى يەنزاز گۇنای:
[هـ ١٣٦٣/٦/١٨]-[زـ ١٩٨٤/٩/٩]

دەريئەندرى سىنه ما، خاوهنى ٦٠ فيلم

کۆچى دوايى حوسىن حوزنى:
[هـ ١٣٢٦/٦/٢٩]-[زـ ١٩٤٧/٩/٢١]

مېژۇو نووسى كورد. براي گىيى موكىريانى، لەدايىكبووی
١٨٩٣ مەھاباد

کۆچى دوايى عەزىزى يۈسفى:
[هـ ١٣٥٧/٣/١٥]-[زـ ١٩٧٨/٦/٥]

نووسەر و چالاکوانى سىياسى، لە تاران بە نەخۆشىي سەكتىمى دل
كۆچى كرد و لە گۈرستانى گومبەزانى شارى مەھاباد بە
پىپۇرەسىتىكى گەورە نىزىرا.

کۆچى دوايى حەماغانى كۆيىه:
[هـ ١٣٩٩/٥/٩]-[زـ ١٩٢٠/٨/١]

کۆچى دوايى مەلەكەرىمى فىيداىي:
[هـ ١٣٧٢/١/٤]-[زـ ١٩٩٣/٣/٢٤]

شاعيرى كلاسيكى كورد، لەدايىكبووی ١٩٢٨ ئى گوندى
سىسىئىرى سەر بە گەوركى سەردەشت.

کۆچى دوايى د. ئاسۇ (قادر مەحمودزادە):
[هـ ١٣٧٧/٦/١٨]-[زـ ١٩٩٨/٩/٩]

لەدايىكبووی ١٩٢٤ ئى مەھاباد. سالى ١٩٩٦ بەرگى
يەكەمى بىرەورىيە كانى خۆى چاپ و بلاۋ كىدەوه. بىشە كانى
تىرى هەروا بە دەسنۇرسى ماونتەوه. بىرەورىيە كانى د. ئاسۇ
بەشىتكى گىرىنگ لە مېزۇو ناواچە كەيان پاراستووه.

کۆچى دوايى مامۇستا قانع:
[هـ ١٣٤٤/٢/١٧]-[زـ ١٩٦٥/٥/٧]

شاعيرى كورد

کۆچى دوايى مامۇستا ھىمن:
[هـ ١٣٦٥/١/٢٩]-[زـ ١٩٨٦/٤/١٨]

شاعيرى نەتمەوھىي گەلى كورد

بووه، بدره‌مه شیعرييەكانى به چەند ديوانىك و له ژير ناوينشانى جياجيادا بلاوکراونده.

کۆچى دوايى سالج قەفتان:
[هـ ١٣٤٦/٦/٨]-[زـ ١٩٦٧/٨/٣٠]

مېڙوو نووسى كورد

کۆچى دوايى مەلا غەفۇرى دەبىاغى (حافن):
[هـ ١٣٦٩/٥/٢١]-[زـ ١٩٩٠/٨/١٢]

شاعيرى نابينايى كورد، سالى ١٩٢٧ لە سەقز لە دايىك بوو، له مەھاباد ژىا، هەر لەم شارەش كۆچى دوايى كرد و له گۆپستانى بوداغ سولتان نىئىرا. له بدره‌مه كانى، تەنبا گولبىزىتىك به ناوي (دياري مەھاباد) چاپ و بلاو كراوه‌تموه.

کۆچى دوايى قانات كوردىيىت:
[هـ ١٣٦٤/٩/١٠]-[زـ ١٩٨٥/١٢/١]
رۇشنىپ و كوردناسى كوردى سۆشىت.

کۆچى دوايى تەها فەيزىزىزادە:
[هـ ١٣٧٧/٤/١]-[زـ ١٩٩٨/٧/٢]

نووسىر و ليكۈلەر، لەدایكبۇرى ١٩٣٣ ئى مەھاباد

کۆچى دوايى عەلائەددىن سەججادى:
[هـ ١٣٦٣/٩/٢٢]-[زـ ١٩٨٤/١٢/١٣]

زاناي كورد، خاوهنى مېڙوو نەدەبى و دەيان كىتىبى گرينگ، لە دايىكبوو ١٩٠٧ سنه.

کۆچى دوايى ميرزا حەسەنى قازى (سەيغۇلىقۇزان):
[هـ ١٣٢٣/١١/٧]-[زـ ١٩٤٥/١/٢٧]

شاعير، لەدایكبۇرى ١٢٥٥ ئى هەتاوى، ١٨٧٦ ئى زايىنى

کۆچى دوايى بىيڭەس:

[هـ ١٣٢٧/٩/٢٧]-[زـ ١٩٤٨/١٢/١٨]

شاعيرى كلاسيكى كورد، فاييق عەبدۇللا كاكەحمدە نەلياس، لەدایكبۇرى ١٩٠٥ ئى سىتەكى سلىمانى.

کۆچى دوايى شىيخ نورى شىيخ سالج:
[هـ ١٣٣٧/٩/٢٩]-[زـ ١٩٥٨/١٢/٢٠]

رچە شكىئى شىعىرى نوتى كوردى، لەدایكبۇرى ١٨٩٤/١٨٩٥ سلىمانى.

کۆچى دوايى مەھمەدى قازى:
[هـ ١٣٧٦/١٠/٢٤]-[زـ ١٩٩٨/١٤]

وەرگىپى بەناوبانگى فەرەنسى به فارسى، لەدایكبۇرى ١٩١٣ ئى مەھاباد، خاوهنى ٦٦ وەرگىپانى چاپكراو و سىن بدره‌مى نووسىنى خۆى: ١- زارا، چىرۇك ٢- خاطرات يك مترجم ٣- سرگىذشت ترجمەهای من

کۆچى دوايى مامۇستا ھەۋار:
[هـ ١٣٦٩/١٢/٢]-[زـ ١٩٩١/٢/٢١]

شاعير، وەرگىپ و نووسىر كورد، لەدایكبۇرى ١٩٢١ مەھاباد

کۆچى دوايى مەلا مارفى كۆكەيى:
[هـ ١٣٢٤/٦/٦]-[زـ ١٩٤٥/٨/٢٨]

شاعيرى بەناوبانگى كورد، لەدایكبۇرى ١٢٥٣ ئى هەتاوى / ١٨٧٤ ئى زايىنى، مەھاباد - گوندى حاجى خۇش.

کۆچى دوايى مەھمەد تەوفىق وردى:
[هـ ١٣٥٣/٩/١١]-[زـ ١٩٧٥/١٢/٢]

شاعير، نووسىر و فۇلكلۇرناسى كورد، خاوهنى ٣٩ كىتىبى چاپكراو، سرۇودى (ئەن شەھيدان) يادگارى ئەمە، لە ١٩٤٦ چالاكيى فەرەنگى ھەبۇ لە كومارى مەھاباددا.

کۆچى دوايى كامەران موڭرى:
[هـ ١٣٦٤/٩/١٦]-[زـ ١٩٨٦/١٢/٧]

شاعيرى نويخواز و شۇرۇشكىرى كورد، ناوى «مەممەد ئەممەد تەھا»، كورپى عەبدۇللا يە، لە ١٩٢٩ لە سلىمانى لە دايىك

کۆچى دوايى شكور مستەفا:
[هـ ١٣٨٢/٦/٢٧]-[زـ ٢٠٠٣/٩/١٨]

له کرماشان لەدایک بوو و له تاران به هۆی نەخۆشی دل کۆچی
کرد.

کۆچی دوايى برايم خەپات:
[هـ ١٣٨٤/٢/١٤]-[زـ ٢٠٠٥/٥/٤]

دەنگخۆش و ھونەرمەندى كورد لەدایكبووی ١٩٣١
سلیمانى

کۆچی دوايى پەفيق چالاک:
[هـ ١٣٥٢/٩/٩]-[زـ ١٩٧٣/١١/٣]

مۆسيقازان و دەنگخۆشى كورد، خەلکى سليمانى

کۆچى دوايى مەھمەد عارف جزىرى:
[هـ ١٣٦٥/٩/٢٦]-[زـ ١٩٨٦/١٢/١٧]

مەقام بىئى بەناوبانگى بادىنان

کۆچى دوايى خەليلى سەددىقى:
[هـ ١٣٤٨/١١/٤]-[زـ ١٩٧٠/١٢٤]

ھونەرمەند و دەنگخۆشى مەھابادى، كورپى مەھمەد سەدىق،
لەدایكبووی ١٩٣٠

کۆچى دوايى تاھير تەۋەقىق:
[هـ ١٣٦٦/٧/٢٨]-[زـ ١٩٨٧/١٠/٢٠]

مەقام بىئى بەناوبانگى باشۇرۇ كورستان، لەدایكبووی
١٩٢٢ كۆيە.

کۆچى دوايى مەھمەدى ماملى:
[هـ ١٣٧٧/١١/٣]-[زـ ١٩٩٩/١/٢٣]

گۈرانىبىئى بە ناوبانگى كورد، كورپى سەعىد، لە دايىكبووی
١٩٢٥ مەھاباد

کۆچى دوايى قادر دىلان لە پراڭ:
[هـ ١٣٧٧/١٢/٢٧]-[زـ ١٩٩٩/٣/١٨]

مۆسيقازان و گۈرانىبىئى كورد، لەدایكبووی ١٩٣٠ سليمانى

کۆچى دوايى پەسۇول بىزاز گەردى:
[هـ ١٣٧٣/٧/٢٥]-[زـ ١٩٩٤/١٠/١٧]

حەيرانىبىئى بە ناوبانگى كورد

نووسەر و ئەديبى كورد. گەلەتك بەرھەمى ئەدەبىي زۆر گەينىگى
لە دوا بەجىماوه.

کۆچى دوايى حەسەن قىزىجى:
[هـ ١٣٦٣/٧/٧]-[زـ ١٩٨٤/٩/٢٩]

نووسەر و ئەديبى كورد، لەدایكبووی ١٩١٣ لە گوندى قىزىجى
بۆكان.

کۆچى دوايى ئەممەد ھەردى:
[هـ ١٣٨٥/٨/٧]-[زـ ٢٠٠٦/١٠/٢٩]

لەدایكبووی ١٩٢٢ اى سليمانى. لە ١٩٥٧ كومەلتە شىعرى
پازى تەننیايى چاپ بوو.

کۆچى دوايى سەيد رەحيم قۇرەيشى «دىلسۆز»:
[هـ ١٣٧٠/٣/١٨]-[زـ ١٩٩١/٦/٨]

ھونەرمەندى وىرەز، دەنگخۆش و شانۆكار، لەدایكبووی
١٩٣٠ مەھاباد.

کۆچى دوايى شەمال سايىب:
[هـ ١٣٦٥/٨/١٦]-[زـ ١٩٨٦/١١/٧]

ھونەرمەند و گۈرانىبىئى بە ناوبانگى كورد.

کۆچى دوايى مامۇستا عەلى مەردان:
[هـ ١٣٦٠/٥/٢]-[زـ ١٩٨١/٧/٢٤]

مۆسيقازان و مەقامبىئى گۈرەي كورد. كورپى عەبدۇلقدار،
لەدایكبووی ١٩٠٤ لە گوندى (كانى سارد) ناوجەھى شاربازىپ.
خاوهنى ٧١٣ گۈرانى و مەقامى تۆمار كراو.

کۆچى دوايى حەسەن زېرەك:
[هـ ١٣٥١/٤/٥]-[زـ ١٩٧٢/٦/٢٦]

گۈرانىبىئى كورد ، خاوهنى ١٠٦٥ گۈرانى تۆمار كراو،
لەدایكبووی ١٩٢١ بۆكان.

کۆچى دوايى موجتەبا مېزىدە:
[هـ ١٣٨٤/٤/٢٦]-[زـ ٢٠٠٥/٧/١٧]

مۆسيقازان، سەركەوتۇرتىن گۈرانىيەكاني ھونەرمەند حەسەن
زېرەكى تەنزيم و سەرپەرسىتى كرد. خزمەتى مەزنى ندو بە
مۆسيقاى نوى و ئۆركىسترى كوردى جىنگاى پىز و گەينىگىيە.

کورده کان دهستگیر کرا و وینه کانی به زه لیلی له سدر شاشه
تمله یزیونه کانی دنیا پیشان درا.

گیرانی شه هربانی مه هباد به دهست خه لک:
[۱۳۵۷/۱۱/۲۳]-[۱۹۷۹/۲/۱۲]

گیرانی پادگانی مه هباد به دهست خه لک و تالانی
چهک و چوپ:
[۱۳۵۷/۱۱/۳۰]-[۱۹۷۹/۲/۱۹]

له دایکبوونی دلدار:
[۱۲۹۶/۱۲/۱]-[۱۹۱۸/۲/۲۰]

یونس رهنوو، له دایکبووی ۱۹۴۸ ای کۆزیه. شاعیری نویخواز و
حقوقرانی کورد

له دایکبوونی د. سهید کهريم نه بیووبی:
[۱۳۰۳/۱/۲۳]-[۱۹۲۴/۴/۱۲]

زانان و زمانناسی پایمه برزی کورد. له ۱۹۹۵ له لیتینگراد
کۆچی دوایی کرد و له ۱۳/۹/۱۹۹۵ تەرمەکەی هیترایه و
مه هباد و له گۆرپستانی بوداغ سولتان نیژرا.

له دایکبوونی ئەمیر شەھەنخانی بدالیسی:
[۱۵۴۳/۲/۲۵]-[۱۹۲۱/۱۲/۶]

خاوه‌نی شەھەنخان، یەکەمین میزۇوی کوردستان. له ناوچەی
(کەھروود)ی سدر به شاری (قوم)ی ئىرمان له دایک بۇوه و سالى
۱۶۰ لە زىلدى خۆی، (بدالیس) کۆچی دوایی کردووه.

له دایکبوونی مهلا نه حەممەدی فەوزى:
[۱۸۸۴/۹/۲]-[۱۹۲۳/۶/۱۱]

زانان و نەدیبی کورد، له ۱۹۴۲ کۆچی دوایی کرد.

له دایکبوونی د. سەعید خانی کوردستانی (پیرون):
[۱۸۶۳/۱۲/۲۲]-[۱۴۲/۱۰/۱]

کەسايەتىي نايىنى کورد، خەلکى سنه، له تەمنى لاویدا هاتە
سەر دىنى مەسيحى و بۇوه پېشىشكەكى به ناوابانگ، (زنانى)
وەرگىپداروى چوار بەرگ ئىنجىلە به قەلەمى سەعید خان بۆ
سدر زمانى کوردى. له ۱۹۴۲ کۆچی دوایي کرد.

پاگە ياندنى ناسنامەي نەتەوەيى:
[۱۳۸۰/۴/۷]-[۲۰۰۱/۶/۲۸]

کۆزدانى جەمال فەقى ياقوبى:
[۱۳۵۷/۷/۳]-[۱۹۷۸/۹/۲۵]

له يەكم خزبىشاندانى مەھاباد دزى رەئىمى پەھلەوى ل
شۇپشى ۱۳۵۷

کۆزدانى ئامىن له جىن (ئامىن چاوجوان) له دوويم
خۆپىشاندانى مەھاباد:
[۱۳۵۷/۷/۴]-[۱۹۷۸/۹/۲۶]

کۆزدانى د. سىروان، سىرتىرىي
yndk [۱۳۷۵/۷/۱۲]-[۱۹۹۶/۱۰/۴]

كۆمەل كۆزى خەلکى كەركۈك:
[۱۳۳۸/۴/۲۳]-[۱۹۵۹/۷/۱۴]

كەركۈك ئازاد كرا:
[۱۳۶۹/۱۲/۲۹]-[۱۹۹۱/۳/۲۰]
بەرهى كوردستانى له زەمانى دامەززانىيەوه تا ئازاد كردنى
كەركۈك ۳۰۰ پىشەرگەي قوريانى دابۇو.

گەراندۇرى مەلا مىستەفا له سۇقىيەتەو بۇ كوردستان:
[۱۳۳۷/۷/۱۴]-[۱۹۵۸/۱۰/۶]

گیرانى شىيخ مەحمودى نەمر:
[۱۳۰۱/۵/۱]-[۱۹۲۲/۷/۲۳]

گیرانى سەددام حوسىن:
[۱۳۸۲/۹/۲۲]-[۲۰۰۳/۱۲/۱۳]

سەددام حوسىن پاشى ھەشت مانگ خۆشارىندەو، كاتىزمىر ۸
ئىتىوارى رۇشى شەمۇز ۲۲ يى سەرمادەزى ۱۳۸۲ اى ھەتاوى، له
ھۆدەيەكى زۆر بچووكى زىزىزەوينىدا كە له پېنگەي لەپەلەيە كەوه
پىشۇرى دەكىشى، له شارۆچكەي (الداور)ي ۱۵ كىلۆمەترىي
تەكىرىت، به سەرۋو گۈنلاكتىكى ئاللىز و به پەتىنەتكى پەش و سېنى
درىيەتى، به دەستى ھىزەكانى ھاپىەمان و به يارمەتىي

شاعیر و چیزکنووی کوردی کۆماری نازهربایجان، خاونی ۱۴
بەرھەمی تەدھبی بە زمانی کوردی

لە دایکبۇونى عەبدولھەمیدى بەدىعوزەمانىي کوردستانى:

[۱۹۰۵/۱/۱۱]-[۱۲۸۳/۱۰/۲۱]

زانى و تەدیبى پایىھەرزى کورد، کۆپى عەبدولھەجىدى
مەجدولەمالىك (فەرپەھى)، لە شارى سنه لەدایك بۇوه. لە
سالى ۱۳۳۸ هەتا ۱۳۴۲ سەرۆكى حەوتەنامەي کوردستان
بۇوه كە بە زمانی کوردی لە تاران چاپ دەبۇو و يەكم ژمارە
لە ۲۹ باھەمەرى ھەمانسال دەرچووه. سەرجم ۱۶ كىتىبى لە¹
بوارى تەدھبى عەرەبى و فارسىدا نۇوسىيە، كە ھەندىتىكىان ھەر
وا بە دەستنۇرسى مائونوھ. لە ۱۹۷۷ كۆچى دوايى كرد.

لە سېدارەدانى لەپلا قاسىم:

[۱۳۵۳/۲/۲۳]-[۱۹۷۴/۵/۱۳]

سالى ۱۹۵۳ لە گوندىنگى سەر بە خانەقىن لەدایك بۇو، سالى
۱۹۷۴ لە كۆلىۋى ئادابى زانكتۈي بەغدا دەستگىر كرا و ھەمان
سال لە زىيندانى تەبۇوغەریبى نزىك بەغدا تىيعدام كرا. لەپلا
قاسىم يەكم ئافەرتى تىيعدام كراوه لە باشۇورى کوردستاندا.

لە سېدارەدانى قازى مەھمەد:

[۱۳۲۶/۱/۱۰]-[۱۹۴۷/۳/۳۱]

لە گەل تەبۇلاقاسى سەدرى قازى و حەممە حوسىئەن خانى سەييفى
قازى، بە حۆكمى دادگای نىزامى پېتىمى پەھلەوى، لە مەيدانى
چوارچاراي شارى مەھاباد لە دار دران. قازى مەھمەد كۆپى قازى
عملى، سالى ۱۹۱۰ لە مەھاباد لەدایك بۇو.

لە سېدارەدانى ٤ ئەفسەرى كۆمار:

[۱۳۲۶/۳/۲۹]-[۱۹۴۷/۶/۱۹]

عىيىزەدين عەبدولعەزىز، ماستەفا خۆشناو، خەيروللە
عەبدولكەرىم، مەھمەد قودسى

لە سېدارەدانى شىخ سەعىدى پىران:

[۱۳۰۴/۴/۸]-[۱۹۲۵/۶/۲۹]

لە باكىورى کوردستان بە فەرمانى ئاتاتورك

لە سېدارەدانى شىخ عەبدولسەلام بارزانى:

[۱۲۹۳/۸/۱۰]-[۱۹۱۴/۱۱/۱]

شىخ عەبدولسەلامى دووهەم، براڭەورەي مەلامستەفای
بارزانى. دەرى توركان راپەرى، لە گەل سايىل ئاغاي سىكۈش
ھاوکارى كرد، بە خەيانەتى كورد شكا.

لە سېدارەدانى سەيد دەزى درسیم:

[۱۳۱۶/۸/۲۷]-[۱۹۳۷/۱۱/۱۸]

رېبەرى شۆرشى درسیم، لە دایكبۇوی ۱۸۶۲، كوردى عەلەوى،
بە پىلانى ئاتاتورك بەردهست و تىيعدام كرا.

لە دایكبۇونى ئەلین ئەقدەرە حەمان(عەلى عەبدولھەمەن)

[۱۹۲۰/۱/۲۹]-[۱۲۹۸/۱۱/۹]

زانى و تەدیبى پایىھەرزى کورد، كۆپى عەبدولھەجىدى
مەجدولەمالىك (فەرپەھى)، لە شارى سنه لەدایك بۇوه. لە
سالى ۱۳۳۸ هەتا ۱۳۴۲ سەرۆكى حەوتەنامەي کوردستان
بۇوه كە بە زمانی کوردی لە تاران چاپ دەبۇو و يەكم ژمارە
لە ۲۹ باھەمەرى ھەمانسال دەرچووه. سەرجم ۱۶ كىتىبى لە¹
بوارى تەدھبى عەرەبى و فارسىدا نۇوسىيە، كە ھەندىتىكىان ھەر
وا بە دەستنۇرسى مائونوھ. لە ۱۹۷۷ كۆچى دوايى كرد.

لە دایكبۇونى پروفېسۈر حەجىيە جەندى:

[۱۲۸۶/۱۲/۲۷]-[۱۹۰۸/۳/۱۸]

زانى و كوردناسى كوردى (نەرمەنستان) كۆچى دوايى ۱۹۹۰

لە دایكبۇونى عەبدوللە ئۆجالان:

[۱۳۲۸/۱/۱۵]-[۱۹۴۹/۴/۴]

سەكىتىرى گشتى پارتى كريتكارانى كوردستان

لە دایكبۇونى عەبدولھە حەمان زەبىحى(ع. بىنۇن/عولەما)

[۱۲۹۹/۲/۱]-[۱۹۲۰/۴/۲۱]

كۆپى مەحمدە ئەمین، لە دایكبۇوی مەھاباد، لە بناغەدانەرانى
كۆمەلەي ژ.ك. بۇو، كۆفارى نىشتمان «تۆرگانى ژ.ك.» بە
ھەولۇ و تىيكۈشانى ئەو چاپ و بلاو دەكرايەوە. دواي پۇوخانى
كۆمارى كوردستان(۱۹۴۶)، ئاوارەي ھەندەران بۇو. لە بەغدا
بە ناوى خواستراوى «قادر» و لە سورىا بە ناوى «عيسىا
عەپەفات» دەۋىيا. بۇ ماوهەيك لە بەشى كوردىي پادىق قاھىپە
كارى كرد. دواي كۆزداتاي عەبدولكەرىم قاسى ھاتمۇھ عىتىپاق و
بە ناوى «عيسىا نەلزەبىحى» چالاكىيە سىاسييە كانى لەۋى
دەستپىيەكىدەوە. لە توتۇنى ۱۹۷۹ گەرایەوە مەھاباد و لە
۱۹۸۰ بە چەشىتىكى نەھىتى بىسەروشۇتن كرا. گىنگەتىن
كارى فەرەنگىي زەبىحى «قاموسى زمانى كوردى» يە كە
تەنبا دوو بەرگى «ئ» و «ب» ئى لە لايىن كۆپى زانىارى
كوردەوە لە سالانى ۱۹۷۷ و ۱۹۷۹ چاپ كرا.

لە دایكبۇونى ئەلین ئەقدەرە حەمان(عەلى عەبدولھەمەن)

[۱۲۹۸/۱۱/۹]-[۱۹۲۰/۱/۲۹]

هەتكەرنى ئازى كوردىستان لە مەھاباد: [١٩٤٥/٥/٩ - ١٩٤٣/٣/١٩]

هـلگیرسانی شورشی نیحسان نووری پاشا:
[۱۹۲۷/۸/۶-۱۳۰۶/۲۸]

لە پاکووری کوردستان

هیئت تورک بُو باشوروی کوردستان: [۱۹۹۷/۵/۱۴]-[۱۳۷۶/۲/۲۴]

هیروشی خدکی مه‌هاباد بُو سه‌ر شه‌هره‌بانی نه‌و شاره:
[۱۵/۲/۲۶-۱۹۴۵/۱۳۲۳/۱۱]

یہ کہم شہری شیخ مہ حمود و نینگلیس:
[۱۹۱۹/۴/۲۱] - [۱۹۹۸/۲/۱] ہ

یەکەم کۆنگرەی «ح.د.ك.ا.» لە مەباباد:
[١٩٤٥/٨/٢] - [١٣٢٤/١٠/٢٣]

یه کم زماره‌ی «ریا تازه»:
[۱۹۳۰/۳/۲۵]-[۱۹۳۰/۹/۱۵]

گۆقاری کوردی سۆقیه‌تی پیشتوو (ئەرمەنستان - ئەیرەوان)

یەکەم ژمارەی گۇۋارى رووناکى: [١٩٣٥/١٠/٢٤]-[١٩٣٦/٨/٢]

یه کم گوخاری کوردییه که له شاری هولیز ده چوویی. بەرپەردە و
بەرپرسی گوخاره که شیت مستهفا عومەر چەلەبی و سەرنوسرە کەی
حسین حوزنی بۇو. سەرچەم ۱۱ ژمارە لى دەرچووه، دايان
ژمارە كەوتە ۱۶ / ۵ / ۱۹۳۶.

یه کم زماره‌ی گوفاری زاری کرمانجی:
[۱۹۲۶/۵/۲۵]-[۱۳۰۵/۳/۴]

له پهاندز، به هدولی حسین حوزنی، سمرجهم ۲۴ ژماره‌ی لی
درچوو، دواین ژماره‌ی کوته ۲۳/۷/۱۹۳۲، برامبیری
۱۳۱۵/۱ ی هه‌تاوی.

یەکەم زمارەی گۆڤاری ئاوات لە مەھاباد:
[هـ ١٩٤٥/٨/١-١٣٢٤]

لله سیداره دانی محمد مهدی سعید قهزاده

له لاین رژیمی عهبدولکه‌ریم قاسم‌وه. محمد سعید قدزاده کوپری میرزا مه‌جید، سالی ۱۹۰۳ له گمراه‌کی گزیش‌هی سلیمانی هاتووه‌ته دنیا. له حکومه‌تی نوری سعیددا و وزیری ناوخوا بوده. پاشی کودتای عهبدولکه‌ریم قاسم، کمتوه بهر تیعداده کانی (مه‌حکمه‌ی شهعب).

لـه سـیدـارـهـدـانـی سـهـدـدـامـ حـوـسـینـ :

کاتژمیز ۶۵ سرلله بهیانی، سه‌دادام حوسین له شاری بعضاً به
تمناف نیعدام کرا. تهلهیزیونه کانی دنیا دوو سمعات دوایه،
وینه چوونه پای داری ثهولیان نیشان دا. سه‌دادام له ۲۸
ناوریلی ۱۹۳۷ (بدرامبدری ۱۳۱۶/۲/۸) له گوندی
(الوجه)ی نزیک تکریت له دایک بوو. له ۱۳ دیسامبدری
۲۰۰۳ (۱۳۸۲/۹/۲۲) گیرا و ۳ سال و ۱۷ روز له
زینداندا بوو. نزیکده ۳۵ جمله سه محاکمه کرا. و له کاتی
نیعداما تمدنی ۶۹ سال و ۸ مانگ و ۱ روز بوو.

مهسوس و بارزانی له لایه ن په رله مانی کوردستانه و به سه روکی کوردستان هه تبیژیردرا:
[۱۳۸۴/۳/۲۲]-[۱۴/۶/۵] ها

هاتنى كۆرى نويىنە رايەتىي دەولەتى كاتىي ئىيران بۇ مەھاپاد:

۱۷/۲/۹۹۷۹؛ ۲۸/۱۱/۱۴۳۵۷

داریووشی فروهیز، محمدی موكری، نیسماعیلی شهردهلان و
نایمه لالا نبودی

هاتنى ودره هرام بۇ مەھاباد و كۈزۈانى سەھىد عومىر:

ههقال «روشنه» خوي سووتاند:
[۱۹۹۶/۸/۳]-[۱۳۷۵/۱/۲۵]

لەپلا کاپلان، لە شارى ئەددەنە

هه لاتني شا له ئيران و دوايي حکومه تى پەھلهوی:

یەکەم ژمارەی گۆڤاری کوردستان لە مەھاباد:

[ه ۱۳۲۴/۹/۱۵]-[ز ۱۹۴۵/۱۲/۶]

یەکەم ژمارەی رۆژنامەی کوردستان لە مەھاباد:

[ه ۱۳۲۴/۱۰/۲۱]-[ز ۱۹۴۶/۱/۱۱]

یەکەم ژمارەی گۆڤاری هەلەن لە بۆکان:

[ه ۱۳۲۴/۱۲/۱]-[ز ۱۹۴۶/۲/۲۰]

یەکەم ژمارەی گۆڤاری ھاواری نیشتمان لە مەھاباد:

[ه ۱۳۲۵/۱/۱]-[ز ۱۹۴۶/۳/۲۱]

یەکەم ژمارەی گۆڤاری ریگا:

[ه ۱۳۲۷/۸/۱]-[ز ۱۹۴۸/۱۰/۲۳]

بە ناوی «نۆرگانی کۆمەلەی ژیانی کورد» لە گوندی سیتەکی باشووری کوردستان، لە مالى شیخ له تیف، لە لایەن عەبدولپەھمان زەبیحی، حەسەن قزلجی، حەممەدی شاپەسەندی و غەنی بلووریان چاپ کرا و لە ۱ی پەيدەندانی ھەمان سالدا لە مەھاباد پەخش کرا. پەھیم سولتانیان خاوند نیمتیازی گۆڤارەکە بورو.

یەکەم ژمارەی گۆڤاری گروگانی مندالانی کورد:

[ه ۱۳۲۵/۲/۱]-[ز ۱۹۴۶/۴/۲۱]

یەکەمین گۆڤاری مندالانه بە زمانی کوردى، لە مەھاباد و ۳ ژمارەی لى چاپ بورو.

یەکەم ژمارەی گۆڤاری پیشکەوتى:

[ه ۱۲۹۹/۲/۹]-[ز ۱۹۲۰/۴/۲۹]

لە لایەن میجرسۇن نوینەرى بەریتانيا، لە سلیمانى

یەکەم ژمارەی گۆڤاری نیشتمان:

[ه ۱۳۲۲/۴/...]-[ز ۱۹۴۳/۷/...]

«نۆرگانی کۆمەلەی ژ.ك» بە ھەولى عەبدولپەھمان زەبیحی و ھاویرانى، سەرجمە ۱۰ ژمارەی لىپلاو كرایدە.

یەکەم ژمارەی گۆڤاری بانگى کورد:

[ه ۱۲۹۲/۱۱/۱۹]-[ز ۱۹۱۴/۲/۸]

لە لایەن «جەمالەددىن بابان» ھوھ بە کوردى و ترکى لە بەغدا چاپ دەبورو.